

УДК 37. 016: 811. 161. 2

Тамара Торчинська

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ
ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА ЗАСАДАХ ФУНКЦІОНАЛЬНО-
КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ**

У статті розкрито актуальну проблему, що стосується формування мовленнєвих умінь молодших школярів під час засвоєння граматичного матеріалу на засадах функціонально-комунікативного підходу. Проаналізовано теоретичні та методологічні наукові дослідження дидактів, психологів та методистів, щодо вирішення цього питання. Обґрунтовані особливості шкільного навчального курсу української мови, які полягають в тому, що домінуючу роль у процесі вивчення граматичного матеріалу відводиться функціонально-комунікативному підходу.

Ключові слова: граматичний матеріал, граматичні категорії, комунікативна компетенція, мовні знання, мовні вправи, мовленнєві уміння, функціонально-комунікативний підхід, мовленнєва компетенція, початкова школа, творчий розвиток.

В статье раскрыто актуальную проблему, касающуюся формирования речевых умений младших школьников усвоения грамматического материала на основе функционально-коммуникативного подхода. Проанализированы теоретические и методологические научные исследования дидактов, психологов и методистов, по решению этого вопроса. Обоснованные особенности школьного учебного курса украинского языка, которые заключаются в том, что доминирующую роль в процессе изучения грамматического материала отводится функционально-коммуникативному подходу.

Ключевые слова: грамматический материал, грамматические категории, коммуникативная компетенция, языковые знания, речевые упражнения, речевые умения, функционально-коммуникативный подход, речевая компетенция, начальная школа, творческое развитие.

The article deals with the actual problem concerning the formation of speech skills of junior pupils during the acquisition of grammatical material on the basis of a functional and communicative approach. The theoretical and methodological scientific researches of didactics, psychologists and methodologists concerning the solution of this issue are analyzed. The peculiarities of the school curriculum of the Ukrainian language, which consists in the fact that the dominant role in the study of grammar material is given to a functional and communicative approach, is substantiated. The idea of a functional

and communicative approach to language learning, designed to become a pivot in language education, and especially in the initial education of the native language. Ms Vaslulko notes that this approach will enable students not only to master individual knowledge, but also to absorb the emotional and expressive capabilities of speech, to learn correctly and expediently to use the lexical and grammatical means of language known to them in statements of different types.

Key words: *grammatical material, grammatical categories, communicative competence, language skills, language exercises, speech skills, functional and communicative approach, speech competence, elementary school, creative development.*

На сучасному етапі розвитку освіти початкова школа перейшла на нові структуру і зміст. Зросли вимоги до якості початкової освіти, створено сприятливі умови для посилення практичної спрямованості навчання та творчого розвитку дитини. Особливу роль у навчальному процесі відведено рідній мові з огляду на її значущість для опанування знань з інших предметів та становлення і розвитку духовно багатой особистості.

Нові тенденції шкільної мовної освіти передбачають посилення практичної спрямованості процесу опанування рідної мови, підпорядкування роботи над мовною теорією інтересам мовленнєвого розвитку учнів. З огляду на це у сучасній лінгводидактиці визначений пріоритетним і перспективним комунікативний підхід, за якого розвиток комунікативного мовлення набуває статусу провідного принципу навчання рідної мови, а мета шкільного мовного курсу вбачається у тому, щоб навчити учнів вільно користуватися українською мовою як засобом спілкування, духовного збагачення та формування інтелектуальної культури, у забезпеченні належного рівня мовленнєвої компетенції учнів, що є однією з найважливіших умов їхньої успішної соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що зацікавленість науковців проблемою розробки ефективних підходів до навчання мови та розвитку мовлення учнів зростає. Підставою для такого твердження є активні наукові пошуки розв'язання проблеми комунікативної спрямованості навчання мови, зокрема дослідження Г. С. Демидчик (розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів засобами службових частин мови), М. С. Казанджиевої (формування комунікативно-мовленнєвих умінь у процесі роботи з навчальними текстами), С. Д. Пенькової (формування культури українського мовлення першокласників), А. І. Ляшкевич (формування діалогічного мовлення учнів початкової школи). Сучасна методична наука пропонує процес навчання школярів рідної мови скеровувати на розвиток у них мовленнєвих умінь і навичок та формування комунікативної компетенції шляхом активного залучення до навчально-мовленнєвої діяльності, вирішення комунікативних завдань. Проте у практиці роботи багатьох вчителів усе ще традиційним залишається системно-описовий підхід до вивчення мовних явищ, який не

забезпечує належного мовленнєвого розвитку учнів. Загалом це пояснюється тим, що комунікативна спрямованість навчального процесу ще не знайшла свого місця у практиці навчання.

Ідея функціонально-комунікативного підходу до навчання мови, покликана стати стрижневою у мовній освіті, і передусім у початковому навчанні рідної мови. М. С. Вашуленко зазначає, що такий підхід дасть змогу учням не лише оволодівати окремими знаннями, а й засвоювати емоційно-виражальні можливості мовлення, навчитися коректно й доцільно вживати відомі їм лексичні та граматичні засоби мови у висловлюваннях різного типу.

Мета статті – проаналізувати, що шкільна граматики на відміну від традиційної, покликана стати функціональною, що сприятиме усвідомленню ролі виучуваних мовних явищ і засобів у досягненні комунікативної мети.

Комунікативний підхід до навчання рідної мови як складний багатоплановий процес передбачає вивчення системи мови як засобу спілкування людей, як сукупності, єдності мови і мовлення, як мовленнєвого втілення мовної системи, яка тільки через мовлення виконує своє комунікативне призначення, як засобу пізнання і відображення дійсності, який нерозривно пов'язаний з комунікативним призначенням мови.

Методика спирається на живе мовлення, на спілкування, ставить за мету підготувати школярів до вирішення комунікативних завдань, адже:

– функціонально-комунікативний підхід до вивчення граматичного матеріалу є найбільш ефективним, оскільки забезпечує практичну спрямованість навчання граматики, свідоме оволодіння мовою як засобом спілкування, слугує надійною основою для формування й удосконалення мовленнєвих умінь учнів;

– реалізація функціонально-комунікативного підходу у процесі навчання рідної мови передбачає розкриття функціональних особливостей і комунікативного призначення мовних засобів;

– з позицій функціонально-комунікативного підходу процес навчання рідної мови будується адекватно реальному процесу спілкування, тобто процес навчання є моделлю процесу мовленнєвої комунікації;

– функціонально-комунікативний підхід ґрунтується на принципах комунікативної спрямованості навчання, комплексного підходу до формування мовних знань та мовленнєво-комунікативних умінь, усвідомлення функціональності мовних одиниць, розвитку чуття мови, які обумовлюють вибір методів і прийомів, що забезпечують досягнення комунікативної мети навчання рідної мови.

Метою початкового вивчення граматики має стати розкриття загальних закономірностей мови як комунікативної системи, а також формування в учнів «чуття» мовної форми, що здатна передавати різноманітні відтінки значень. Основним предметом вивчення на уроках

граматики постають відношення між змістовим і формальним аспектами мовних одиниць. Демонструючи дитині основні відношення між значенням і формою, можна цілеспрямовано сформулювати в неї сприйняття будь-яких відтінків значень, пов'язаних зі зміною граматичного оформлення слова і на цій основі розкрити функціональне призначення певної граматичної форми для вираження конкретного змісту. Ознайомлення учнів з функціями граматичних категорій і форм та формування вмінь використовувати мовні засоби відповідно мовленнєвій ситуації – важлива умова, що забезпечує якісно новий рівень володіння рідною мовою.

Зважаючи на недостатню розвиненість у молодших школярів абстрактного мислення, розкриття сутності граматичних категорій і форм та їх функцій у мовленні доцільно проводити на спеціально дібраному дидактичному матеріалі, де вони є найбільш частотними і виконують основне смислове навантаження.

Добираючи навчальні завдання, необхідно враховувати, що для молодших школярів аналіз є більш доступним мислительним процесом, ніж синтез. В учнів четвертого класу аналіз має носити системний характер. Розглядаючи певний об'єкт, діти здатні виявляти взаємозв'язки і взаємозалежності між його складовими. При цьому аналіз повинен тісно пов'язуватися з синтезом, тобто об'єднанням виділених елементів у єдине ціле, встановленням зв'язків між ними. Це також є важливою умовою усвідомлення граматичних знань.

Аналіз і синтез поєднуються у процесі порівняння об'єктів. Розвиток умінь порівнювати в учнів початкової школи значною мірою залежить від того, наскільки часто даються дітям завдання на порівняння різних об'єктів, як визначаються орієнтири для зіставлення об'єктів, виділення їх істотних подібних і відмінних ознак. Формування у молодших школярів умінь порівнювати підносить на вищий рівень їх аналітико-синтетичну діяльність. Для успішного усвідомлення учнями граматичних категорій і форм та їх функцій необхідні завдання, що спонукають до аналізу, синтезу, зіставлення мовних одиниць.

Щоб сприйняти і засвоїти мовні знання, учні мають прикладати неабиякі зусилля. У цьому плані надзвичайно важливе значення має увага. Важливо враховувати, що у дітей молодшого шкільного віку слабка довільна і занадто розвинена мимовільна увага. Увага молодших школярів тісно пов'язана із значущістю для них навчального матеріалу. Тому мотивація навчальної діяльності – усвідомлення учнями необхідності, важливості засвоєння мовних знань, розвиток інтересу до змісту виучуваного є важливою умовою успішності навчання.

Інтерес в учнів початкової школи викликають найчастіше зовнішні фактори, наприклад, яскрава наочність. Однак поступово під впливом спеціально організованої навчальної діяльності, дієвими чинниками для повернення інтересу молодших школярів стають: а) розуміння змісту і значення виучуваного; б) наявність елементів новизни як у змісті, так і в

підході до його розгляду; в) застосування ігрових прийомів, лінгвістичних казок, нестандартних завдань та ін. Граматичні категорії і форми, розкриті на прикладах цікавих, змістовних текстів, лінгвістичних казок, пов'язані з живою мовленнєвою практикою, сприймаються й засвоюються учнями швидше і міцніше.

Хоча у молодшому шкільному віці провідною стає навчальна діяльність, проте гра ще займає вагомe місце у житті дитини, вона немов утворює зону найближчого розвитку дитини, адже у грі дитина завжди на голову вище свого середнього віку, вище своєї звичайної поведінки; вона у грі немов на голову вище за саму себе. Дитина у грі ніби намагається зробити стрибок над рівнем своєї звичайної поведінки. Гра є найбільш засвоєною учнями молодшого шкільного віку діяльністю. Тому опора на гру (ігрові дії, ігрові форми, засоби) – це найоптимальніший шлях включення дитини в навчальну роботу, засіб забезпечення емоційного відгуку на навчання без перевантажень. Гра стимулює пізнавальну, трудову та творчу активність.

У процесі побудови методики розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів під час вивчення граматичного матеріалу важливо спиратися на вчення про мовлення як вид діяльності. Для формування мовленнєвих умінь учнів необхідно забезпечувати мотивацію мовлення, оскільки усе, що ми говоримо, ми говоримо для чогось (мотив) і чомусь (мета). І якщо ми хочемо, щоб учні продукували в умовах навчального процесу ті чи інші діалоги, необхідно створити їм такі зовнішні і внутрішні умови, в яких вони повинні будуть вживати потрібні (за змістом) висловлювання. Щоб учні продукували висловлювання, необхідно створювати такі умови, обставини, що спонукали б їх вступати у спілкування з іншими людьми. Такими є навчальні мовленнєві (комунікативні) ситуації.

Комунікативна ситуація являє собою єдність таких умов, як: мотив спілкування; комунікативний намір (ціль); учасники спілкування (їхні соціальні ролі, відносини між співрозмовниками, тональність спілкування); засоби спілкування (стиль мови, паралінгвістичні засоби – міміка, жести, вираз обличчя тощо); місце і час спілкування.

Тому основними умовами, що забезпечують опанування молодшими школярами граматичного матеріалу та їх мовленнєвий розвиток є:

- граматичні знання, вміння і навички мають формуватись з максимальною активізацією мислительних дій учнів;
 - для засвоєння граматичних категорій і форм та формування навичок граматично правильного мовлення важливим є розгляд закономірностей функціонування мовних засобів у мовленні;
 - особливості мислительних процесів у дітей молодшого шкільного віку (домінування конкретно-образного типу мислення, більша спроможність до аналізу) та специфіка мовного матеріалу зумовлюють включення у процес вивчення граматичного матеріалу спостереження учнів за спеціально організованим мовним матеріалом;
-

– урахуваючи особливості дитячої психології, у процесі вивчення рідної мови доцільно використовувати ігрові прийоми, які викликають інтерес до навчальної діяльності, стимулюють пізнавальну активність учнів, дають змогу уникнути перевантажень;

– під час організації мовленнєвих вправ необхідно забезпечити мотиви мовлення;

– розвиток мовленнєвих умінь учнів має відбуватися у процесі спілкування, на основі природних і навчальних мовленнєвих ситуацій.

Домінуюча роль у процесі вивчення граматичного матеріалу української мови відводиться функціонально-комунікативному підходу. Комунікативний аспект вимагає крім правильного формоутворення і розкриття семантики граматичної форми, питань вживання, функціональної виправданості, доцільності тих чи інших граматичних засобів у певній ситуації, в конкретному тексті. У цьому випадку показ учням функціонального призначення мовної одиниці або граматичної категорії (навіщо мова виробила даний засіб, з якою метою, чому, де, коли, за яких обставин, у яких ситуаціях він використовується) дає змогу реально осмислити ресурси мови, навчитися свідомо користуватися ними. Специфіка роботи полягає у синтезі системно-описового та функціонально-комунікативного підходів у викладанні мови. Це зумовлено насамперед тим, що свідоме володіння мовою у початковій школі ґрунтується на елементарних знаннях про систему мовних засобів, які забезпечуються засвоєнням відповідних мовних знань, а системно-описовий підхід найбільш адекватний для засвоєння системи мови. Та оскільки підхід до опису системи мовних засобів та їх презентації безпосередньо залежить від мети, заради якої він здійснюється (у нашому випадку це комунікативно спрямоване навчання мови), то системно-описовий підхід реалізується у руслі функціонального і комунікативного аспектів.

Комунікативно орієнтоване навчання рідної мови висуває першочергову мету – формування навичок спілкування. Важливо, що шлях до цієї мети – практичне користування мовою. Практична мовленнєва спрямованість – це не тільки мета, а й засіб; учитися спілкування спілкуючись, – основна характеристика комунікативності.

Мовно-граматична і мовленнєва підготовка молодших школярів є надзвичайно складним багатоаспектним, поетапним процесом пізнавальної і практичної діяльності учнів: від первинного сприймання початкових теоретичних знань про граматичний лад української мови та функції мовних одиниць до їх розуміння, усвідомлення, узагальнення, систематизацію за допомогою вчителя до практичного використання здобутих знань під час розв'язання мовно-мовленнєвих завдань. Кожен етап такої роботи передбачає відповідні дії вчителя і учнів, застосування системи методів і прийомів навчання та учіння, які є компонентами комплексної методики формування граматичних понять і вмінь з української мови.

Основною формою навчання є уроки, то враховуючи

лінгводидактичні принципи мовленнєвого розвитку особистості, до уроків потрібно ставити наступні вимоги:

- 1) мотиваційне забезпечення формування мовленнєвих умінь учнів шляхом ознайомлення з функціональною роллю вивчаюваного матеріалу;
- 2) підпорядкування процесу засвоєння теоретичного матеріалу інтересам розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів;
- 3) стимулювання мовленнєвої активності учнів;
- 4) цілеспрямованість, системність, чіткість і внутрішня логіка процесу формування мовленнєвих умінь на уроці.

Основним завданням навчання рідної мови є не лише засвоєння певного об'єму навчального матеріалу, а й формування вмінь і навичок практичного користування ним з комунікативною метою. Тому мовний матеріал розглядається як один із компонентів змісту навчання рідної мови разом із уміннями і навичками, що забезпечують практичне володіння вивченим матеріалом у різних видах мовленнєвої діяльності.

Відповідно навчальну діяльність на уроках рідної мови умовно можна поділити на два види: 1) оволодіння мовними засобами, 2) розвиток мовленнєвих умінь. Відмінність між ними полягає в тому, що як предмет навчання мова виступає в різних аспектах: у першому випадку – в аспекті мовної системи (словник, граматики), у другому – в аспекті мовленнєвого матеріалу (текст) і мовленнєвої діяльності (процес). Формування мовних знань, умінь і навичок пов'язано із засвоєнням теоретичного матеріалу. Щоб школярі осмислили новий матеріал і опанували способи його використання, необхідно відповідно підготувати їх до цього. Головним фактором у підготовці до сприймання й осмислення нового матеріалу можна вбачати у спонуканні учнів до пізнавальної діяльності. Щоб навчити дитину, потрібно не просто передати їй знання і вміння, а й викликати у неї відповідну активність, пізнавальну або практичну.

Важливим структурним елементом цієї активності є мотивація, в якій проявляється ставлення учня до навчання.

Оскільки у початковій школі найбільш дієвим мотивом є інтерес, то одним із завдань навчання рідної мови є формування інтересу до мовних явищ через осмислення їх практичної значущості. Тому першочерговим завданням є розкриття в цікавій і доступній формі функціонального призначення мовних одиниць і граматичних категорій, що вивчаються, а також їх комунікативних можливостей. Це створить передумови для подальшого формування вмінь осмислено і доцільно використовувати мовні одиниці при виконанні граматичних вправ на етапі формування мовних та корекції частково мовленнєвих умінь і надалі застосування їх безпосередньо в мовленні відповідно до комунікативних завдань.

Для формування мовних та удосконалення частково мовленнєвих умінь і навичок школярів найдоцільніше використовувати практичні методи, які реалізувалися через систему навчальних вправ, зокрема такі види роботи, які вимагали від учнів активної мовленнєвої діяльності,

практичного використання здобутих знань, оперування вивченим матеріалом, синтезу різноманітних мовних одиниць.

Розвиток мовленнєвих умінь доречно організовувати таким чином, щоб учні користувалися здобутими знаннями, навичками, уміннями у мовленнєвій практиці де домінуюча роль відводиться комунікативному методу.

Комунікативні методи навчання мови М. Р. Львов визначає як методи, комплекси методичних прийомів, що орієнтовані на мовлення, живе спілкування, мовну комунікацію [4, с. 304].

Комунікативний метод має вагомий арсенал прийомів: створення мовленнєвих ситуацій або вибір їх з плину життя; рольові ігри, створення казкових сюжетів, реклами, словесне малювання, проба пера. Крім того, екскурсії, розгляд картин, спеціально організовані спостереження, інші способи накопичення інформації, вражень, тобто будь-які види діяльності, що викликають потребу висловлюватися і це варто розглядати як передумови для реалізації комунікативного методу навчання мови.

Особливість прийомів комунікативного методу в тому, що вони передбачають закріплення знань, формування й реалізацію мовленнєвих навичок та вмінь у конкретній ситуації.

У процесі застосування комунікативного методу потрібно брати до уваги те, що він спирається на теорію мовленнєвої діяльності, зокрема на аналіз мовленнєвого акту: метод ураховує всі його складові – ситуативну, мотиваційну, сприйняття співрозмовником і зворотний зв'язок.

Комунікативний метод найбільшою мірою вводить школярів у світ мовної доцільності, сприяє розумінню необхідності й важливості кожного елемента у мові. Мова постає перед учнями як логічно цілісна і діюча система.

Комунікативна спрямованість шкільного курсу рідної мови реалізується передусім через формування і розвиток мовленнєвих умінь, тобто умінь правильно і доцільно виражати певний зміст, добирати мовні форми відповідно до умов спілкування. Цьому сприяють вправи, спрямовані на поетапне формування мовно-мовленнєвих умінь, які б забезпечували формування й удосконалення мовних (граматичних) та розвиток мовленнєвих умінь молодших школярів у процесі вивчення граматичного матеріалу на основі функціонально комунікативного підходу.

Під системою вправ розуміється така організація взаємопов'язаних дій, що йдуть у порядку наростання мовних чи операційних труднощів, з урахуванням послідовності становлення мовних і мовленнєвих умінь та навичок.

У процесі визначення типології і систематизації вправ необхідно керуватися як загальнодидактичними так і лінгводидактичними принципами, які зумовлені специфікою опанування граматичного матеріалу та розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів.

З метою засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь

учнів у методиці навчання української мови у початковій школі ефективно використовувати комплексні вправи, оскільки для успішного володіння рідною мовою школярі мають не лише запам'ятовувати слова, моделі слів, словосполучень та речень, а й розуміти закономірності їх функціонування; знати соціальні, ситуативні й контекстуальні правила, яких дотримуються носії мови – для чого і як говоримо. У змісті комплексних вправ повинні раціонально співвідноситись комунікативна орієнтація та свідома систематизація мовного матеріалу.

В методиці навчання рідної мови загалом виділяють мовні (призначені для засвоєння мовних знань, умінь та навичок) та мовленнєві (комунікативні) вправи (спрямовані на розвиток мовленнєво-комунікативних умінь).

Комплексна лінгводидактична модель вивчення граматичного матеріалу і формування мовленнєвих умінь учнів 4-х класів охоплює чотири етапи: пізнавальний (засвоєння мовних знань у функціональному аспекті), операційно-пізнавальний (формування мовних умінь та навичок), операційно-тренувальний (удосконалення частково мовленнєвих умінь та навичок), продуктивно-творчий (розвиток мовленнєвих умінь). Тому відбір та укладання системи вправ необхідно здійснювати відповідно до мети кожного етапу, керуючись при цьому принципом комплексного підходу до процесу засвоєння знань і формування мовленнєвих умінь.

Система вправ має будуватись таким чином, щоб вона відображала природу процесу становлення вмій і навичок, тобто вправи мають бути адекватними тим умінням і навичкам, які мають бути сформовані.

У процесі виконання мовних вправ у школярів має формуватися вміння свідомо використовувати мовні одиниці відповідно до їх функціонального призначення, оскільки, спираючись на розуміння функцій, в учнів коригуються й формуються частково мовленнєві вміння правильно вживати ту чи іншу форму як у плані граматичного оформлення, так і в плані функціонально-комунікативного призначення.

Виконання мовленнєвих завдань має націлювати учнів на усвідомлення граматичних форм та категорій і їх функцій у мовленні, а розв'язання граматичних завдань, у свою чергу повинно стимулювати їхню мовленнєву творчість.

Вправи, які варто використовувати для розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів повинні мати цілеспрямований характер і мають бути спрямовані на формування певного виду вмій; мовні вправи сприяють оволодінню мовними знаннями, уміннями та навичками, тренування у правильному вживанні граматичних форм (умовно мовленнєві вправи) передують мовленнєвій практиці, тобто кожна наступна група вправ повинна ґрунтуватися на вміннях і навичках, розвинутих вправами попередніх груп, і підносити учнів на новий рівень оволодіння граматичними вміннями.

Системність дібраних вправ має проявлятися в тому, що вони

одночасно задовольнятимуть лінгвістичні, психологічні і дидактичні вимоги. З лінгвістичного погляду системний характер вправ у навчанні мови забезпечується розглядом мовних одиниць у єдності їх значення, форми і функції. З психологічного боку системність вправ виявляється у їх співвідношенні з етапами формування мовленнєвих умінь молодших школярів під час вивчення граматичного матеріалу. У дидактичному аспекті системний підхід до організації роботи над мовленнєвим розвитком дітей має досягатись додержанням загальнодидактичних та лінгводидактичних принципів.

Вправи для розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів мають бути спрямовані на оволодіння цими вміннями в процесі міжособистісного мовленнєвого спілкування. Поєднання методів і відповідної системи вправ має сприяти забезпеченню ефективності формування мовних і мовленнєвих умінь.

Вивчення граматичного матеріалу на засадах функціонально-комунікативного підходу забезпечує опанування учнями функціонального призначення виучуваних мовних одиниць, граматичних категорій та форм, а також формування вмінь свідомо відбирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації, що є важливим для забезпечення мовленнєвої компетенції молодших школярів.

Отже, впровадження функціонально-комунікативного підходу передбачає розкриття функціонального призначення і комунікативних можливостей мовних засобів, формування вмінь свідомо відбирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації, що безпосередньо впливає на рівень мовленнєвої компетенції молодших школярів. З огляду на сутність функціонально-комунікативного підходу застосування його в процесі вивчення граматичного матеріалу є доцільним і необхідним, оскільки забезпечує практичну спрямованість навчання граматики, свідоме оволодіння мовою як засобом спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Граматика української мови у функціональному висвітленні / За ред. М. Степаненка. – Полтава, 2000. – 120 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004.
3. Кремень В. Поступ до нової філософії освіти в Україні / В. Кремень // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992–2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 1. – Харків: ОВС, 2002. – С. 9–23.
4. Львов А. Н. Деятельность, сознание, личность. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
5. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – Київ: Знання України, 2003. – 450 с.